

Костенко Вікторія Геннадіївна
Українська медична стоматологічна академія, м, Полтава
**ДО ПРОБЛЕМИ АБСОЛЮТНИХ СИНОНІМІВ У НАУКОВИХ
ТЕКСТАХ**

Синонімія в системі мови належить до вельми дискусійних питань, що постійно перебувають в полі зору мовознавців. Проблема ж синонімії в такому функціональному різновиді літературної мови, як науковий стиль, є відносно новою і, отже, потребує подальшого різнобічного висвітлення. Прихильники прескриптивного підходу у вивченні мови науки, що сформувався в працях Д.С. Лотте, С.О. Чаплигіна, О.О. Реформатського та тривалий час був провідним у її дослідженні, заперечували наявність полісемії, синонімії, конотації в науковому дискурсі, оскільки згадані лексико-семантичні явища, на їхню думку, не могли вживатися без шкоди для вирішення комунікативного завдання, та намагалися усунути подібні явища в практичній роботі. Домінуючий у сучасних термінознавчих студіях дескриптивний підхід ґрунтується на розумінні того, що мова науки – це така функціональна підсистема мови, яка, безумовно, має свою певну специфіку, штучні елементи, зумовлені екстралінгвально, проте діє та розвивається згідно з законами природної мови.

У процесі історичного розвитку слово може набувати одного або декількох семантичних відношень (багатозначність, омонімія, синонімія, антонімія). Це пояснюється тим, що слово є відображенням суперечності, діалектичності мовного знака, де системність не може існувати без асистемних явищ. А однією з важливих властивостей мови є її неоднорідність і здатність елементів мови до комбінаторних перетворень.

Існують різні погляди щодо синонімічних відношень в мові: від повного заперечення цього явища, розуміння його значною мірою як умовності, до визнання синонімії як об'єктивної мовної дійсності, одного із проявів лінгвістичної варіативності мови, що в багатьох випадках виявляється тісно пов'язаним з позамовною варіативністю і є зумовлений функціонально, прагматично, соціально, територіально.

На основі аналізу концепцій синонімії в дослідницькій практиці лексичні синоніми ми розглядаємо як слова, що можуть розрізнятися між собою, збігаючись повністю або частково за семантичними диференційними ознаками в межах одного предметно-логічного змісту.

Науковий текст поєднує в собі дві принципово відмінні знакові системи, які співіснують і взаємодіють в одному семантичному просторі (Непийвода Н.Ф., 1997, Рябцева Н.К., 1999). До однієї з них належать

змістові слова (content words), що несуть основне інформаційне навантаження, становлять основний текст. У науковому дискурсі це переважно терміни. Проте теорія термінологічної синонімії у сучасному мовознавстві текстотворчі функції синонімів у текстах різних жанрів академічної комунікації отримали належного висвітлення.

Синонімія виникає внаслідок асиметрії у структурі та у функції мовного знака. Внаслідок мовної асиметрії одна й та сама форма може використовуватися для позначенні різних об'єктів або для виконання інших функцій. У терміна ж, як відомо, між формою та змістом виявляється тенденція до симетричного співвідношення. Тому синонімія в термінології – проблема досить своєрідна.

При дослідженні термінів увага здебільшого зосереджувалась на явищі абсолютної синонімії: *spurious /abdominal /asternal ribs* – несправжні ребра, *blood ferments / enzymes* – ферменти крові. Зауважимо, виходячи з власних спостережень, що терміни – абсолютні синоніми, семантичні дублети або функціонально-семантичні відповідники, які стотожними в повному обсязі референтного значення, в досліджуваних текстах вживаються досить часто. За формальними характеристиками серед термінів – абсолютних синонімів, виявлених в наукових текстах досліджуваного профілю, можна визначити кілька типів. Це зокрема, абсолютні синоніми, в морфемній структурі яких спостерігається варіювання компонентів: [...] *of the boys 41% showed agglutinating antibody titres ranging from 1,000 to 12,000 but remained symptom-free. [...] 32 girls in whom antibody had developed and who remained symptomless.*

Досить поширеними в текстах зазначених типів є абсолютні синоніми, що, здебільшого утворюють двочленні або тричленні ряди, до складу яких входять терміни-комеморативи: [...] *the tissue in Waldeyer's ring (the nasopharynx, tonsils, oropharynx, and soft palate) is involved in not more than 10-15% of all cases of malignant lymphoma. [...] a systematic biopsy of the whole lymphoid ring was carried out.*

Значна кількість лексичних синонімів є характерною особливістю англійської мови, оскільки внаслідок запозичень з багатьох європейських мов уже в середньоанглійський період утворилися розгалужені системи синонімів. У субмові медицини і біології, як загалом і всіх наук Західної цивілізації, досить тривалий час домінували терміни латинського та грецького походження. Тому досить поширеним є явище, коли до одного синонімічного ряду входять різні за походженням слова та терміни, наприклад: *Immunosuppressive treatment is required after renal transplantation to prevent rejection of the graft. [...] the reporting incidence varying between 12.5*

and 60%, so the cataract generally occurred later on after the transplant taking root.

Вузькоспеціальні терміни, запозичені чи утворені за допомогою греко-латинських терміноелементів, як правило, мають нейтрально-термінологічні дублети, тобто стилістично нейтральні слова, що, проте, вживаються і в субмові науки, оскільки набули термінологічного значення в результаті семантичного розвитку сигніфікативного значення: [...] *a further antibody titre in late pregnancy (37-38 weeks) may enable a late increase to be detected without increasing the risk of placental trauma. Amniocentesis performed before 35th week of gestation [...].*

Таким чином, існування термінологічної синонімії допомагає глибше розкрити поняття, а різниця в етимології підкреслює, які аспекти викликали інтерес на кожному етапі наукового пізнання. Наявність синонімів в наукових текстах медико-біологічного профілю є виявом мовної надмірності, що забезпечує мовній системі високий рівень надійності при функціонуванні.